

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA

XVIII. KÖTET.

1911 JULIUS

7. FÜZET.

Báró Vécsey István.

Irta: SCHMIDT ANTAL.

Csak azok tudják, a kik igazi lelkesedéssel foglalkoznak az entomologia egy-egy ágával, mit jelent az, ha a magyar entomologusok gárdája egy új elvtárssal — ha mindjárt nem hivatásos szak-

tárrsal is — gyarapodik és mily nagy veszteség az, ha az amúgy is kis létszám egygyel kevesbedik. Mert kevesen vagyunk, a kik a természettudomány ez ágával hivatásosan foglalkozhatunk s azért nagy örömmel üdvözlünk minden rokon lelket, a ki fel tud emelkedni a hétköznapi érdekvilág fölé s engedve a természetkutatás

íránt érzett nemes vonzalmának, szabad idejét ennek szenteli, de nem csupán azért, hogy néha csak hiúságból mielőbb hatalmas kadaver-gyűjteményt hordjon össze, mert tudjuk és látjuk mi lesz a legtöbb esetben az ilyen czél nélkül, amellet sokszor nagy fáradással összehozott gyűjteménynek sorsa.

Milyen más és nemes feladattá lesz a gyűjtés, ha a gyűjtő-szenvedély a tudomány szolgálatába szegődik, összekötve a kellemezt a hasznossal, — mikor minden egyes megfigyelés, minden gyűjtött rovar egy-egy adat lesz Magyarország faunájának megismerésére, s nem a ritka és cserére alkalmas fajokat halmozzák fel ezrével, — hanem lassanként valami irány és czél alakul ki, a mit elérni minden magyar entomologus feladata kell hogy legyen. A feltűzött rovar magában nem az, a miben az entomologusnak öröme telik, mert ez csak eszköz, mely a lelket hullámzásba hozza, hanem a gyűjtéséhez hozzáfűződő sok visszaemlékezés, a mely annak megfigyelésével, életmódjának tanulmányozásával együtt jár.

Így van értéke és értelme a gyűjtésnek s ebben találjuk annak magyarázatát, hogy miért rajong az entomologus annyira tárgyáért.

Nagy örömmel üdvözlöttük azért BÁRÓ VÉCSEY ISTVÁNT a magyar entomologusok sorában, mert ha eleinte csak kedvtelésből foglalkozott is tárgyával, később gyűjtéseivel és megfigyeléseivel a Magyar Nemzeti Múzeum útján igyekezett a tudomány szolgálatába állani, annak szerény munkásává lenni.

AJNÁCSKŐI ÉS HERNÁDVÉCSEI BÁRÓ VÉCSEY ISTVÁN 1863 március 29-én született Kassán. Már kora gyermekségében legnagyobb öröme a növények és madarak ismergetésében találta. Ismerte is az elébe kerülő növényeket, szerette és gondoskodásába vette az éneklő madarakat, vadászatai alkalmával pedig Zemplén és Ung megyékben és Boszniában figyelte a madarak vonulását. Katonai pályára lépett, a hol 1897-ben bold. JÓZSEF kir. herczeg parancsörtsztje volt. Miután JÓZSEF kir. herczeg is szenvedélyes természetbúvár volt, amiről jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeumban levő nagy és becses csiga- és kagylógyűjteménye is tanúskodik, nem csodálkozhatunk, hogy VÉCSEY-ben a természettudomány iránti szeretet csak fokozódott. Rendszerető természete és a tulságig menő lelkiismeretessége miatt a katonai élet, a mely amúgy sem illet a veleszületett gyengédséghez, kedvezőtlenül hatott idegzetére, miért is nyugalomra vágyott s mint őrnagy elhagyta a katonai pályát. Ekkor a pestmegyei Szada község határában fekvő birtokára költözött, hol birtokának kezelésén kívül minden idejét szeretett családjának és a természetbúvárlásnak szentelte. Itt a szabad természetért rajongó lelke újra összehozta a legkedvesebb gyermekkori ismerősökkel, a lepkékkel. Ki ne emlé-

keznék vissza arra a boldog korra, a mikor kipirult arczezal iramodtunk a verőfényes napsugárban egy-egy felriasztott feéskefarkú pillangó után! Mivel most már kínálkozott mód és alkalom, nagy lelkesedéssel látott a gyűjtéshez. A rendszeres gyűjtéshez az első impulzust GRÓF STÁRAY GÁBOR gyönyörű lepkegyűjteményének látása adta, mely alkalommal nem egyszer említette, hogy néhány év múlva az ő gyűjteménye sem lesz kisebb. Ebben az időben a feszítődeszkákat saját maga készítette el s a szárnyakat apró üveglemezekre fektetett súlyokkal fedte le. Ugyanekkor hozzáfogott az elméleti munkák olvasásához s hamarosan egész kis tudományos könyvtárt hozott össze. Első útbaigazítója egykori tanára, SAJÓ KÁROLY volt, a kit gyakran meglátogatott órszentmiklósi magányában. Majd összeköttetésbe lépett a Magyar Nemzeti Múzeum tiszviselőivel, a kik szeretett családi otthonában is nem egyszer voltak szívesen látott vendégei, a mikor kedves állatjairól folyt a beszélgetés. Most már a lepkészet és rohamosan felszaporodott gyűjteménye annyira lekötötte érdeklődését, hogy egykori kedvenc szórakozása, a vadászat sínylette meg, úgy hogy puskával a vállán régi vadászterületein néha heteken át lepkészett.

Legutoljára 1910. évi június havában Vidrányban voltunk együtt lepkész rokona, EHRENHEIMI SCHYTHRA FERENCZ birtokán s akkor nem is sejtettem, hogy bucsuzásunk örök időkre szól! Nemsokára azután ugyanis Szilvásújfalun vadászat alkalmával meghült, tüdőgyuladást kapott, melyet a falusi orvosok nem ismertek fel idejekorán és így október havában korai halálát idézte elő.

Felejthetetlen emléket nemcsak szeretett családjá és nagyszámú ismerőse, hanem mi entomologusok is meg fogjuk őrizni. Nemsoká mint entomologust illeti a legnagyobb elismerés, hanem mint embert is. Fenkölt gondolkodásával, szeretetreméltó modorával és jó szívének varázserejével mindenkit lebilincsel. Falujának és környékének népe valósággal rajongott a mindig zöld lepkehálóval járó báró úrért.

Az utoisó útjára kíséző sokaságon oly őszinte fájdalom és gyász tükröződött vissza, a melynek láttán megnyugvás tölti el az embert, — mert ime egy rövid, de áldásos szép emberélet, a mely nem telt el hiába és melynek emléke maradandó emléket hagyott minden ismerőse szívében.

Gyűjteményét, melyből felismervén a magasabb czélt és szempontot, minden a hazai faunára fontosággal bíró példányt még életében a Magyar Nemzeti Múzeumnak szolgáltatott át, családjá tovább is gondosan őrzi abban a reményben, hogy hátha fiai közül valamelyik majd újra felveszi az elejtett hálót, hogy pótolja azt az ürt, melyet atyjának váratlan elhunytá a magyar entomologusok kicsiny csapátában okozott.

Entomologiai kirándulás a Bucsecsra.

Irta: MIHÓK OTTÓ.

Még az 1909. évi télen merült fel közöttünk az a terv, hogy 1910-ben egy közös gyűjtő-kirándulást rendezünk a Déli-Kárpátokba. Ezen tervet hathatósan támogatta azon körülmény, hogy HOLDHAUS KÁROLY, a bécsi udvari múzeum asszisztense szintén a Déli-Kárpátokat választotta tanulmányainak színteréül, továbbá hogy Brassóból kiindulva DEUBEL FRIGYES, az ottani fauna lelkes kutatója csatlakozik gyűjtő utunkhoz.

A terv a megvalósulás stádiumába lépett s 1910 június 3-án CSIKI ERNŐ, DIENER HUGÓ, DR. KERTÉSZ KÁLMÁN és magam elindultunk Brassóba, hol az előre megbeszélték értelmében DEUBEL és HOLDHAUS-sal találkozáva megkezdtük kirándulásunkat, melyből ezúttal a bucescit fogom ismertetni.

Brassó Erdély legszebb fekvésű, legvagyonosabb s egész Magyarország legegészségesebb városa. A hegyek közé beékelte város fekvése páratlanul szép. A Keresztényhavas sziklás előhegyei között egy délnyugati irányban húzódó keskeny völgyben fekszik, melyben a Köszörűs-patak csörtet le s torkolatánál tágítja a völgyet. Délről a Czenk határolja, mely az erdélyi déli havasoknak utolsó nyúlványait képezi. Jól gondozott szerpentin-úton egy óra alatt érünk a tetejére, ahol egy 14 méter magas oszlopon felállított Árpád-szobor impozáns módon nyert elhelyezést a milleniumi ünnepségek alkalmából. A kilátás róla gyönyörű és bizton hazánk egyik legszebb panorámáját képezi. Coleoptera-faunája közismert; DEUBEL FRIGYES és MÉHELY LAJOS teljesen átkutatták. A Czenk úgy a fajok sokféleségével mint nagy ritkaságaival elsőrendű gyűjtőhelynek kínálkozik. Hogy mást ne említsek, itt gyűjti DEUBEL a *Xylosteus Spinolae*-t és a még sokkal ritkább *Montandonia latissima*-t.

Mielőtt a Bucsecsra indultunk volna, egy rövid kis délutáni kirándulást tettünk Derestyére, hol magában a faluban is találtunk KERTÉSZ számára munkát, amennyiben egy kis malom alján esőregedező patakocska mellett vitt el útunk, melynek széleit befogó deszkák oldalain kergettette magát a vízzel egy különben elég ritka légyfaj, a *Clinocera lamellata*, melyből rövid működésünk körülbelül 20 darabot juttatott birtokába.

A falu felett elterülő dombos erdőségekben a *Carabus Hampei* var. *incompsus*-t gyűjtöttük, mely bogár itten a *Carabus obsoletus* var. *euchromus* társaságában az erdei úton szaladgál. Közben egy kis mintarostálást is rendeztünk, mely azonban nem vezetett elégséges eredményre, mert a rengeteg sok *Alexia Reitteri*-n kívül alig került egy-egy használhatóbb faj birtokunkba.

Junius 5-én indultunk el Brassóból DEUBEL vezetésével a Bucsecsra. Rozsnyóig vasúton mentünk, onnan pedig az előre megrendelt kocsikon a Vindombák-patak mentén, annak völgyében fekvő legelőig, ahol a tulajdonképeni gyaloglás kezdődik. Innen 3 óra alatt kényelmesen feljut a túrista az alsó menházhoz. De nem az entomologus. Saját tapasztalatunk mutatta, hogy még sietve is még egyszer annyi időre volt szükségünk.

Megérkezvén a legelőhöz, hátizsákjainkat a STENILE-család vállaira bíztuk, mi pedig amúgy kényelmesen indultunk felfelé.

Körülbelül 2 órai gyaloglás után értük el a malajesti szakadékot, mely a Délkeleti-Kárpátok egyik legszebb szorulata. Tavasz idején a Bucsecs olvadó hótömege és a sok csapadék úgyszólván megtöltik az óriási szakadék medrét, a víz elementáris erővel szakít, rombol s viszi magával a ledöntött faóriásokat. Évről-évre változik a képe. Hol a kiálló sziklák zuhannak le rengeteg robajjal, hol pedig a már csak gyökereivel kapaszkodó fatörzsek válnak le az omladékszerű párkányokról.

A szakadék felett, körülbelül 1200 méter magasságban fedeztük fel 1910 június 5-én, tehát már felfelé menet, az *Anophthalmus Dieneri*-t. Ez a felfedezés annál érdekesebb, mert a Bucsecsről ezideig, dacára annak, hogy nagyon sok külföldi entomologuson kívül még az óriási gyűjtőképességéről közismert DEUBEL FRIGYES gyűjtései révén sem ismertünk *Anophthalmus*-t. Annál nagyobb volt örömünk, mikor már az első napon kétféle *Anophthalmus*-t fedeztünk fel, ugyanis a már említett új *Anophthalmus Dieneri*-n kívül még ott találtuk társaságában az *Anophthalmus Bielzi* var. *transsylvanicus*-t is.

Másnap szakadó esőben újból leereszkedtünk említett helyre és istenigazában dolgoztunk az óriási kövek kiemelésében, a mit az elhajlott vasrudak és az eltörött csákány is tanúsított. De munkánkat siker koronázta, mert ezekből a felette ritka fajokból annyit össze tudtunk szedni, hogy mindegyikünknek jutott belőle egy-egy példány.

Az úton felfelé az erdő felső tájában rostáltunk is s hogy jó eredménnyel, azt a következő érdekes és a Bucsecs havasalji faunájára jellemző fajok bizonyítják: *Nebria*

Clinocerák gyűjtése Derestyén.

A malajesti szakadék párkánya.

és *punctus* GYLLH., *Quedius ochropterus* ab. *Kiesenwetteri* GANGLB., *alpestris* HEER és *punctatellus* HEER, *Ocypus macrocephalus* var. *Ormayi* REITT., *Philonthus montivagus* HEER, *Baptolinus pilicornis* PAYK., *Stenus Reitteri* WEISE, *transsylvanicus* BERNH., *montivagus* var. *carpathicus* GANGLB. és *Erichsoni* RYE, *Omalium excavatum* STEPH. és *Lokayi* FLEISCH., *Bythinus crassicornis* MOTSCH. és *bajulus* HAMPE, *Neuraphes coronatus* I. SAHLB., *Euconnus styriacus* GRIM., *Agathidium badium* ER., *Triplax russica* L., *Sphaerosoma carpathicum* REITT. és *Reitteri* ORMAY, *Cryptophagus axillaris* REITT., *Deubeli* GANGLB. és *transsylvanicus* GANGLB., *Atomaria pusilla* SCHÖNH., *Corticus tuberculatus* GERM., *Simplocaria Deubeli* GANGLB., *Plinus brunneus* DUFT., *Cis nitidus* HBST., *Otiorrhynchus scaber* L., *dacicus* DAN. és *carpathicus* DAN., *Tropiphorus transsylvanicus* DAN., *Acalles pyrenaicus* BOHEM., *Rhytidosoma fallax* OTTO, *Apion viciae* PAYK., *Apion amethystinum* MÜLL., *Phaedon Deubeli* WS., *Sclerophaedon carniolicus* GERM., *Hypnophila obesa* WALT., *Psylliodes subaenea* KUTSCH.

Kárpátgyesületi menedékház a Bucsecsen.

transsylvanicus GERM., *Bembidion Fellmanni* MANNH., *Calathus melanocephalus* var. *noricus* DAN., *Trechus procerus* PUTZ., *Pterostichus rufitarsis* var. *Deubeli* GANGLB., *Cercyon pygmaeus* ILL., *Ocypoda annularis* SAHLB., *Ocypoda opaca* GRAV. és *bicolor* REY, *Atheta alpicola* MÜLL., *Euryusa brachelytra* KIESW., *Leptusa carpathica* WEISE és *flavicornis* BRANCS., *Tachyporus ruficollis* GRAV., *Mycetoporus rufescens* STEPH.

Bizony már esteledett mire megérkeztünk az 1609 méter magasságban fekvő malajesti-menházhoz, melyet az Erdélyrészi Kárpátgyesület emelt a turisták oltalmára.

A menház az előttünk már ismert malajesti-

szakadék mellett épült és a Bucsecs óriási szikla-tömegei három oldalról védik a viharoktól. Ez a kiinduló pontja a Bucsecs tetejére, az Omu-ra vezető utaknak, melyek közül az egyik 3 óra alatt vezet fel a sziklateraszokon keresztül, — ezt az utat követtük mi is, míg a másik fáradtságosabb, de kilátópontokban szebb kapaszkodó, a Deubel-út, a Buksoi-on át vezet 4 óra alatt a Bucsecs tetejére.

A rostált bogarak kiválasztása.

Amint a menháztól felfelé menet a szakadékot s vele a felső erdőrégiót elhagytuk, egyszerre eléink tárultak a Bucsecs óriási sziklateraszai, melyek speciális szépségükkel Magyarország bármely hegy-ségével vetekednek.

A hegységnek zömét az eoécén-konglomerátok képezik, melyek egész Magyarországon sehol sem nyernek olyan óriási kiterjedést, mint itten. — A sziklák aljában levő hófoltok mellett találtuk a *Leistus gracilis* és *alpicola*-t, de csak egyes példányokban, míg a *Carabus Linnei* és *silvestris* var. *transsylvanicus* itten már nem tartoznak a ritkaságok közé.

A második terasznál, körülbelül 2000 méter magasságban kezdődik a tulajdonképeni havasi fauna. Igen érdekes itt az ámenet a bogarak világában. Amíg a felső erdő régiótól kezdődőleg alig találtunk valami állatot, innen kezdve nyüzsgő életre akadtunk. Sohasem fogom elfelejteni azt a rengeteg *Blitophaga alpicola*-t, mely valósággal ellepte itten az egész területet. Úgy fekete, mint barna színű példányokból százezrek nyüzsgöttek. A fauna itten főleg *Carabus*-okban bőséges. Nagy számban találtuk a *Carabus*

A malajesti völgy, háttérben a Keresztényhavassal.

Útban a Bucsecs felső sziklaterasszára.

vetkező bogarakat találtuk: *Cychrus rostratus* var. *pygmaeus* CHD., *Nebria transsylvanica* GERM. és ab. *Ormai* GANGLB., *Trechus procerus* PUTZ., *Patrobus quadricollis* MILL., *Platynus glacialis* REITT., *Pterostichus maurus* DUFT. és ab. *erythromerus* GANGLB., *Jurinei* var. *Heydeni* DEJ. és *fossulatus* var. *Welensi* DRAP., *Amara misella* MILL. és *erratica* MILL., *Harpalus laevicollis* DUFT., *Otiorrhynchus morio* var. *sepulchralis* DAN., *aratus* DAN., *carpathicus* DAN., *glabratus* STIERL., *graniventris* MILL., *Riessi* FUSS és *fusciventris* FUSS.

A sziklák oldalán levő moha és fűsomók megrostálása kevés, de annál értékesebb bogarakat juttatott zsákmányul, így: *Oxyropa Deubeli* BERNH., *Drusilla canaliculata* F., *Atheta alpicola* MILL., *Leptusa carpathica* WEISE, *Stenus alpicola* FAUV., *Niphedodes Deubeli* GANGLB., *Bythinus nigripennis* AUBÉ.

A Bucsecs (felső terasz).

violaceus var. *Méhelyi*-t, *Linnei*-t, *concolor* var. *transsylvanicus*-t; kisebb számban az *irregularis* var. *Montandoni*-t, *arvensis* var. *carpathus*-t; egyes példányokban a *planicollis* var. *Verae*-t és *auronitens* var. *Escheri*-t, míg a *Carabus cancellatus* var. *bucsecsianus*, melyből talán összesen 6 darab került üvegeinkbe, a legnagyobb ritkaságnak bizonyult.

Kövek alatt még a következő bogarakat találtuk: *Cychrus rostratus* var. *pygmaeus* CHD., *Nebria transsylvanica* GERM. és ab. *Ormai* GANGLB., *Trechus procerus* PUTZ., *Patrobus quadricollis* MILL., *Platynus glacialis* REITT., *Pterostichus maurus* DUFT. és ab. *erythromerus* GANGLB., *Jurinei* var. *Heydeni* DEJ. és *fossulatus* var. *Welensi* DRAP., *Amara misella* MILL. és *erratica* MILL., *Harpalus laevicollis* DUFT., *Otiorrhynchus morio* var. *sepulchralis* DAN., *aratus* DAN., *carpathicus* DAN., *glabratus* STIERL., *graniventris* MILL., *Riessi* FUSS és *fusciventris* FUSS.

DR. KERTÉSZ KÁLMÁN pedig HOLDHAUS segítségével egy mélyen a hóban fekvő sziklatömb oldalán ebben a tájban fedezett fel egy új csökevényes szárnyú legyet, a *Philygria Mocsáryi*-t.

Sajnos, ebben az élvezetes havasi faunakutatásban megzavart az eső csakhamar a menházba való visszavonulásra kényszerített. Három napi ottidőzésünk alatt ez volt

egyetlen délelőttünk, a mikor nem háborgatott benünket az eső. Még lemenetelünk alkalmával is olyan gyalázatos felhőszakadás zudult a nyakunkba, hogy mint a bőrigázott ürgék kerültünk vissza Rozsnyóra, illetőleg Brassóba.

Tekintettel az állandó esőzésekre és a rendelkezésünkre állott idő rövidségére, az eredménynyel teljesen meg lehetünk elégedve, mert felfedeztünk egy új fajt, az *Anophthalmus Dieneri* CSIKI-t, a Bucesec faunájára nézve pedig a következő fajok bizonyultak újjaknak: *Calathus melanocephalus* var. *noricus* DAN., mely változat ezideig Magyarországból ismeretlen volt, *Quedius ochropterus* ab. *Kiesenwetteri* GANGLB., *Stenus Erichsoni* RYE, *Atomaria pusilla* PAYK., *Omosita depressa* L., *Corymbites cupreus* var. *transylvanicus* SZOMB., *C. pectinicornis* L., *Dolopius marginatus* L., *Cryptophlypnus rivularis* GYLL., *Athous subfuscus* MÜLL., *Ptinus brunneus* DUFT., *Euluperus major* WSE., *Tropiphorus transylvanicus* DAN. és *Rhytidossoma fallax* OTTO.

Természetesen ez utóbbi fajok számát még CSIKI és DIENER is szaporítani fogják anyaguk teljes feldolgozása alkalmával.

Niphetodes Deubeli GANGLB.

Új vak bogarak a bihari barlangokból.

Irta: CSIKI ERNŐ.

MIHÓK OTTÓ és BOKOR ELEMÉR urak folyó évi június hó második felében a biharmegyei barlangokat sorra járták, hogy az azokban előforduló bogarakat összegyűjtsék. Ez alkalommal majdnem az összes eddig ismert fajokból sikerült gyűjteniök, azonkívül két új fajt is fedeztek fel, melyeket két régebben BIRÓ LAJOS által felfedezett és elnevezett, de még le nem írt fajjal együtt, alábbiakban óhajtok leírni.

MIHÓK OTTÓ ezen barlangkutató útjáról folyóiratunk egyik későbbi számában óhajt beszámolni, azért ezúttal csak az állatok leírására szorítkozom.

Az új fajok mind a Silphidák családjába tartozó *Pholeon* nembe, illetőleg annak *Irenellum* és *Parapholeon* alnemébe tartoznak, melyből eddigelé két fajt, a *Ph. gracile* FRIV. és *Ph. hungaricum* CSIKI-t ismertük. A meghatározás megkönnyítésére a 8 faj meghatározására kulcsot állítottam össze.

1. Az előtor hátának oldalszegélye nem teljes, csak a hátsó szögletektől a közepéig terjed 2

- Az előtor hátának oldalszegélye teljes, a hátsó szögletektől az elülsőkig terjed 3
2. A mellközép taraja egyszerű, elül nem erősen kiemelkedő.
— 1. alnem: *Apropeus* REITT. — Ide egyetlen faj tartozik, melynél az előtor háta oldalt a hátsó szögletek előtt erősebben öblös, a középén kissé szélesebb mint a tövén. Előfordul a fonácizai barlangban. 1. *leptoderum* FRIV.
a. Az előtor háta oldalt a hátsó szögletek előtt gyengébben öblös, a középén alig szélesebb mint a tövén. Előfordul a József főherczeg-barlangban. var. *Hazayi* J. FRIV.
- A mellközép taraja elül erősen kiemelkedő és éles tompaszöglet képez. — 2. alnem: *Pholeuon* s. str. — Ide egyetlen faj tartozik, mely az oncsásizai barlangban fordul elő. 2. *angusticolle* HAMPE.
3. A szárnyfedők a csúcson egyenként kerekítettek. A mellközép kiemelkedő taraja fokozatosan emelkedő, majd kerekített tompaszöglet alkotva megy át a csípők közötti egyenes részbe. — 3. alnem: *Irenellum* CSIKI.¹ — Ide egyetlen faj tartozik, mely egy Biharfüred környékén felfedezett új barlangban fordul elő. 3. *Mihóki* CSIKI.
- A szárnyfedők a csúcson együttesen kerekítettek. A mellközép taraja elül hirtelen, majd felül éles szöglet vagy kiálló fogacskát képezve emelkedik ki. — 4. alnem: *Pharapholeuon* GANGLB. 4
4. A szárnyfedők oldalpereme egész hosszában keskeny . . . 5
— A szárnyfedők oldalpereme elül és hátul keskeny, a középén erősen kiszélesedett, legalább is kétszer oly széles mint a váll mögött 6
5. A homlok lapos, gödørszerű bemélyedés nélkül, az előtor háta kissé hosszabb mint széles, a szárnyfedők előrefelé erősebben keskenyedők mint hátrafelé. — Előfordul a kalotai barlangban. 4. *gracile* FRIV.
- A homlok közepén gödørszerű bemélyedés van, az előtor háta kissé szélesebb mint hosszú, a szárnyfedők előre és hátrafelé egyformán keskenyedők. — Előfordul a Szohodol melletti Lucia-barlangban (Alsó-Fehér vm.) 5. *hungaricum* CSIKI.
6. A mellközép taraja tompaszög alakjában emelkedik ki. — Előfordul a Rév melletti Batrina-barlangban. 6. *Mocsáryi* CSIKI.

¹ *Irenellum* nov. subg. generis *Pholeuonis* — Prothorace lateribus complete usque ad angulos marginato, elytris apice singulatim rotundatis, mesosterno carina gradatim elevata et supra rotundato obtuso-angulata.

- A mellközép taraja fogacska szerűen emelkedik ki 7
7. A mellközép tarajának fogacskája hátrább esik, alapja szélesebb, csúcsa kerekített vagy hegyesedő. A hátsó lábfej első íze kissé hosszabb mint a következő két íz együttvéve. — Előfordul Rév környékén egy újonnan felfedezett barlangban.

7. *Bokori* CSIKI.

- A mellközép tarajának fogacskája már elül hirtelen emelkedik ki, csúcsa tompán kerekített, alapja keskenyebb. A hátsó lábfej első íze kissé rövidebb mint a következő két íz együttvéve. — Előfordul a Rév melletti Máv-barlangban.

8. *Czáráni* CSIKI.

*

Az új fajok rövid leírását a következőkben adom, megjegyezvén, hogy az összes eddig ismert fajok mellközepének jellemző alakját feltüntető rajzokat „Magyarország Bogárfaunája“ című munkám II. kötetének készülő 2. füzetében fogom közölni.

1. *Pholeuon (Irenellum) Mihóki* n. sp.

Flavo-ferrugineum, nitidum, subtilissime punctatum, capite pronotoque sparsim, elytris dense flavo-pilosis. Fronte haud impresso, antennis dimidio longitudine corporis paulo longioribus, articulis angustis, articulo septimo apice dilatato. Pronoto cordato, convexiusculo, latitudine paulo longiore, angulis posticis fere rectis, lateribus completo usque ad angulos anticis marginato, postice sinuato. Elytris oblongo-ovalibus, antice paulo fortiore angustatis, apice singulatim rotundatis, margine laterali angusto. Mesosterno carinato, carina gradatim elevata et supra rotundato obtuse-angulata. Tarsis anticis maris paulo dilatatis. Long. 4·5—4·8 mm.

Hungaria centr.-orient.: in antro territorii balneo Biharfüred (Comit. Bihar). Speciem novam in honorem detectoris Dom. O. Mihók denominavi.

Barnás-sárga, fénylő, nagyon finoman pontozott, a fej és az előtor háta gyéren, a szárnyfedők sűrűbben sárga szőrökkel fedettek. A homlok lapos, gödörszerű bemélyedés nélküli, a csápok a test felénél hosszabbak, a csápízek karesúk, a hetedik íz a csúcán kiszélesedett. Az előtor háta szívforma, domborodó, kissé hosszabb mint széles, hátsó szögletei majdnem derékszögűek, oldalai teljes hosszúságukban szegélyezettek, hátul öblösek. A szárnyfedők tojásformák, előrefelé kissé jobban keskenyedők mint hátrafelé, a csúcson egyenként kerekítettek, oldalperemük egész hosszában keskeny. A mellő taraja fokozatosan kiemelkedő és legfelül kerekített tompaszöglet alkotva megy át a csipők közötti egyenes részbe. A hím elülső lábfejének ízei kiszélesedettek. Hossza 4·5—4·8 mm.

Előfordul egy Biharfüred környékén újonnan felfedezett barlangban, a melyben MIHÓK OTTÓ és BOKOR ELEMÉR fedezték fel.

Az új fajt az egyik felfedező, MIHÓK OTTÓ barátom tiszteletére neveztem el.

2. *Pholeuon (Parapholeuon) Mocsáryi* n. sp.

Gracile, flavo-ferrugineum, nitidum, capite et pronoto pilis flavescentibus brevioribus et subtilibus sparsim, elytris pilis crassioribus longioribusque dense tectis. Capite pronotoque subtilissime et dense punctatis, fronte paulo impresso, antennis gracilibus, dimidio longitudine corporis longioribus, articulis clavae paulo crassioribus. Pronoto longitudine paulo latiore, cordato, lateribus postice sinuato, angulis posticis acutiusculis et incurvatis. Elytris oblongo-ovalibus, dense punctatis, apice conjunctim rotundatis, margine laterali antice posticeque angusto, medio dilatato, quam antice duplo latiore. Mesosterno carinato, carina antice magis angulato-elevata. Tarsis anticis maris paulo dilatatis. Long. 3·5—4 mm.

Hungaria centr.-orient: in antro „Batrina prope Rév (Com. Bihar) a Dom. L. Biró detectum et illustrissimo Dom. A. Mocsáry dedicatum.

Nyulánk, barnás-sárga, fénylő, a fej és az előtor háta rövid és vékony, a szárnyfedők hosszabb és vastagabb sárgás szőrözettel sűrűn fedettek. A fej és az előtor háta nagyon finoman és sűrűn pontozottak, a homlok kissé bemélyedt, a csápok karcsúk, a test felénél hosszabbak, a bunkó ízei kissé szélesebbek. Az előtor háta kissé szélesebb mint hosszú, szívforma, oldalai hátul öblösek, a hátsó szögletek hegyesek és lehajlók. A szárnyfedők tojásformák, sűrűn pontozottak, a csúcson együttesen kerekítettek, az oldalperem elül és hátul keskeny, a középén széles, kétszer oly széles mint elül a váll mögött. A mellközép taraja elül erősen kiemelkedő és tompaszög alakjában megtört. A him elülső lábfejzei kissé kiszélesedettek. Hossza 3·5—4 mm.

Előfordul a Rév melletti „Batrina“ barlangban, amelyben BIRÓ LAJOS még 1904-ben az *Anophthalmus Birói*-val együtt felfedezte. Az új fajt a BIRÓ által adott néven MOCSÁRY SÁNDOR tiszteletére neveztem el.

3. *Pholeuon (Parapholeuon) Bokori* n. sp.

Flavo-ferrugineum, nitidum, capite pronotoque subtilissime et dense punctato et breviter flavo-piloso, elytris fortiter punctatis et pilis longioribus tectis. Antennis gracilibus, dimidio longitudine corporis multo longioribus. Pronoto cordato, latitudine aequilongo late-

ribus postice sinuato, angulis posticis acutis, lateribus complete usque ad angulos anticis marginatis. Elytris oblongo-ovalibus, in medio latissimis, apice conjunctim rotundatis, angulo apicali rotundato, margine laterali antice posticeque angusto, medio dilatato, fere triplo latiore. Mesosterno carinato, carina gradatim elevata, dente latiore, apice rotundato. Articulo primo tarsorum posticorum quam articulus secundus et tertius paulo longiore, tarsi anticis maris dilatatis. Long. 3·8—4·5 mm.

Hungaria centr.-orient.: in antro prope Rév (Com. Bihar) Speciem novam a Dom. O. MIHÓK et EL. BOKOR detectam in honorem Dom. ELEMÉR BOKOR denominavi.

Barnás-sárga, fénylő, a fej és az előtor háta nagyon finoman és sűrűn pontozott és rövid sárgás szőrökkel fedett, a szárnyfedők erőteljesen pontozottak és hosszabb szőrökkel fedettek. A csápok karesúk, a test félhosszánál jóval hosszabbak. Az előtor szívforma, olyan széles mint hosszú, oldalt a hátsó szögletek előtt öblös, a hátsó szögletek hegyesek, oldalszegélye teljes, a mennyiben a hátsó szögletektől az elülsőig terjed. A szárnyfedők hosszúkás tojásformák, a középén a legszélesebbek, a csúcson együttesen kerekítettek, a varratszöglet kerekített, oldalszegélyük elül és hátul keskeny, a középén széles, majdnem háromszor oly széles mint elül. A mellközép taraja hátrább esik, alapja szélesebb, csúcsa kerekített. A hátsó lábfej első íze kissé hosszabb mint a második és harmadik íz együttvéve, a hím elülső lábfeje kiszélesedett. Hossza 3·8—4·5 mm.

Előfordul egy újonnan felfedezett barlangban Rév mellett, Bihar vármegyében.

Az új fajt, melyet MIHÓK OTTÓ és BOKOR ELEMÉR gyűjtöttek, BOKOR ELEMÉR tiszteletére neveztem el.

4. *Pholeuon (Parapholeuon) Czáráni* n. sp.

Ph. Bokori n. similis, sed differt: articulo primo tarsorum posticorum quam articulis duobus sequentibus paulo brevior et carina mesosternali antice magis elevata, dente angustiore, apice rotundato. Long. 3·5—3·8 mm.

Hungaria centr.-orient.: Habitat in antro „Máv-barlang“ (vel „Vizesés-barlang“, vel „Zichy-barlang“) nominato, ubi Dom. L. BIRÓ anno 1904 detexit. Speciem novam in memoriam Dom. J. CZÁRÁN denominavi.

A *Ph. Bokori*-hoz hasonló, attól a következőkben tér el: a hátsó lábfej első íze kissé rövidebb mint a második és a harmadik lábfejiz együttvéve, a mellközép taraja pedig hirtelen emelkedik ki,

a fogaeska alapja keskenyebb, csúcsa kerekített. Az állat pedig valamivel kisebb, hossza 3·5—3·8 mm.

Előfordul a biharmegyei R é v határában fekvő „Máv-barlang“-ban (vagy a mint még nevezik, a Vizesés- vagy Zichy-barlangban), a melyben BIRÓ LAJOS még 1904-ben fedezte fel és a biharmegyei hegyek és barlangok fáradhatatlan kutatója, néhai CZÁRÁN GYULA tiszteletére nevezte el. Én a BIRÓ által adott nevet megtartottam.

Az újonnan leírt négy faj típusa a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében foglal helyet, a *Ph. Mihóki* és *Ph. Bokori* típusaiból azonkívül MIHÓK OTTÓ és BOKOR ELEMÉR urak gyűjteményében is van példány.

Különfélék.

Egy kérdéses futrinkáról. — Az 1906-ban megjelent európai bogárkatalogusban és Magyarország Bogárfaunája című munkám I. kötetének 144. lapján a FLEISCHER által Dél-Magyarországból (a régi Bánságból) leírt *Carabus emarginatus* var. *pseudocancellatus* nevű fajváltozatot a *Carabus cancellatus* var. *graniger* szinonimái közé vettem fel. Ezt pedig azért tettem, mert a Krassó-Szörény vármegyei hegyvidékben csak a var. *graniger* él, mely változat, úgy mint a legtöbb futrinka, többé-kevésbé variál, úgy hogy a *pseudocancellatus*-ban is egy *graniger*-t véltem vörös első csápízzel, a minthogy ilyen példányok tényleg léteznek is. FLEISCHER erre megjegyzi (Wiener Entom. Zeitung. 1908, p. 296), hogy az ő állatja egy *emarginatus*, melyet semmikép sem lehet a *graniger*-rel összevonni. Kérésemre FLEISCHER úi volt szives a var. *pseudocancellatus* típusát megtekintésre elküldeni és így megállapíthattam azt, hogy ez tényleg egy *emarginatus* és pedig teljesen olyan, mint egy, a Nemzeti Múzeum gyűjteményében levő és Krajnából származó példány vörös első csápízzel, a mely példány azonban szintén nem érdemel külön nevet. Ezzel tehát a dolog szisztematikai része el lenne intézve, vagyis a *pseudocancellatus* a *graniger* szinonimái közül törlendő és az *emarginatus* szinonimái közé felveendő. Megmaradt azonban a kérdéses példány bánsági előfordulása, a mit eddigi tapasztalataim alapján teljesen kizártnak kellett tartanom. Ez a kérdés azonban szintén hamarosan oldódott meg, a mennyiben kételyeimet közöltem FLEISCHER úrral, a ki végre arról értesített, hogy lehetséges, hogy az illető példány termőhelye nem biztos, mert temesvári ismerőse, a kitől azt kapta, az illető osztrák tartományban lakott azelőtt és így nem lehetetlen, hogy már nem emlékezett biztosan az állat eredetére. Ezek alapján faunánkból ezt az állatot minden kétely nélkül

törülhetjük. Ez az eset is jó példa arra, hogy minden állatot azonnal a preparálás után kell termőhelyezédulával ellátni, mert csak így kerülhetjük ki azt, hogy állataink esetleg későbbi időben is, zavart okozzanak.

CSIKI ERNŐ.

Irodalom.

Bezzi M.: Biospeologica. Diptères (Première série) suivis d'un Appendice sur les Diptères cavernicoles recueillis par le Dr Absolon dans le Balcan. (Archiv. de Zool. expér. et génér., ser. 5. T. VIII, 1911, p. 1—87).

Az előszóban a barlanglakó legyekre vonatkozó irodalmat ismerteti a szerző s az egyes dolgozatokhoz kritikai megjegyzéseket fűz, azután táblázatosan közli a barlangokból eddig ismert összes legyek névjegyzékét országok szerint. Magyarországból 6 fajt sorol fel, míg a Karsztból, Dalmáciából és a Balkánból ismerteket külön összesíti.

A dolgozat második részében azután sorra veszi az egyes fajokat s az újakat tanulságos rajzokkal illusztrálva írja le.

DR. KERTÉSZ KÁLMÁN.

Társulati ügyek.

Kérelem tagtársainkhoz! — Kérjük azon tagjainkat, a kik a folyó évi tagdíjat (10 Kor. és 2 kor. az oklevélért) még be nem fizették, hogy azt mielőbb a társaság pénztárosa (DR. KERTÉSZ KÁLMÁN — *Budapest, VIII., Magyar Nemzeti Múzeum*) címére beküldeni szíveskedjenek. [Megjegyzendő, hogy a kik a „Rovartani Lapok“-kat nem mint a Magyar Entomologiai Társaság tagjai kapják, az előfizetési díjat (8 kor.) úgy mint eddig is, a folyóirat kiadója — CSIKI ERNŐ múzeumi őr, *Budapest, VIII., Magyar Nemzeti Múzeum* címére küldjék be].